

СУЧАСНІ ПРАВОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК 341.7

DOI 10.37772/2309-9275-2021-2(17)-22

ПЕРЕВАЛОВА ЛЮДМИЛА ВІКТОРІВНА

кандидат філософських наук, доцент, професор кафедри права Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ОКЛАДНА МАРИНА ГЕОРГІЙВНА

кандидат історичних наук, доцент кафедри права Європейського Союзу Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

САМУСЄВА КАТЕРИНА ВІТАЛІЙВНА

студентка 4 курсу міжнародно-правового факультету, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРЕВЕНТИВНА ДИПЛОМАТІЯ ООН ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ

Стаття присвячена превентивній дипломатії ООН. Автори намагаються дати визначення поняттю превентивної дипломатії як засобу попередження конфліктів на міжнародному та національному рівнях, охарактеризувати форми діяльності міжнародних організацій по врегулюванню спорів. Особлива увага приділяється історії розвитку превентивної дипломатії ООН, її основним напрямам, заходам, які вживаються для попередження конфліктних ситуацій; визначається коло суб'єктів превентивної дипломатії, проблеми, які негативно впливають на реалізацію основних засобів попередження конфліктів.

Ключові слова: превентивна дипломатія ООН, суб'єкти превентивної дипломатії, напрями превентивної дипломатії, миротворчість.

Постановка проблеми. Специфікою розвитку держав у сучасному світі є посилення інтеграційних процесів, руйнування міждержавних і міжрегіональних бар'єрів, об'єднання зусиль у вирішенні глобальних проблем, створення системи колективної безпеки, яка є ключовим фактором для нормальної співпраці країн. Кардинальні зміни в світовій політиці торкнулися і миротворчої діяльності Організації Об'єднаних Націй (далі - ООН), які вимагають від неї посиленої ініціативності, створення нових механізмів та форм запобігання конфліктам. Варто зазначити, що превентивна дипломатія – це одна із ефективних форм миротворчої діяльності ООН. Її основним призначенням є врегулювання міжнародних конфліктів, кількість яких дедалі збільшується через зіткнення геополітичних інтересів держав, низький рівень соціально-економічного розвитку країн, непорозуміння в релігійних питаннях тощо. Актуальність вивчення превентивної дипломатії як інструменту запобігання конфліктних ситуацій полягає в теоретичному визначенні сутності конфлікту, пошуку но-

вих механізмів вирішення конфліктних ситуацій і їх реалізації у практиці міжнародних відносин. Крім того, досвід превентивної дипломатії може бути корисним при розв'язанні внутрішньодержавних непорозумінь сучасних держав. Основним завданням будь-якої держави є гарантування національної безпеки, захист державного суверенітету, територіальної цілісності. Їх вирішення пов'язане з пошуком гнучких засобів попередження конфліктів, а в разі виникнення – своєчасною ліквідацією. Превентивна дипломатія є не лише ефективним інструментом у сфері світового миротворництва, а ще й механізмом національної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Механізми превентивної дипломатії розглядають багато науковців, як вітчизняні, так і зарубіжні. Серед вітчизняних науковців особливу увагу цій проблемі приділяють І. Блищенко, М. Мацяк, О. Гогоша, В. Макаров, І. Коміренко, Д. Горюхов. Щодо зарубіжних науковців, слід відзначити дослідження іноземних вчених таких, як: Г. Нікольсон, М. Дженс,

В. Латіфі, Дж. Опійо, В. Зартман, Ф. Манціні, А. Вільямс. Варто звернути увагу і на публікації Генеральних секретарів ООН: К. Аннана, Б. Бутрос-Галі, які ключовим суб'єктом забезпечення превентивної дипломатії вважають ООН.

Мета статті полягає у визначенні поняття превентивної дипломатії, кола її суб'єктів, ролі в гарантуванні міжнародної та національної безпеки. Значна увага приділяється аналізу діяльності суб'єктів превентивної дипломатії, які мають активно співпрацювати між собою для ефективного запобігання конфліктам. Автори намагаються узагальнити досвід превентивної дипломатії у сфері міжнародної та національної безпеки, та перешкоди, які виникають у сучасному світі при реалізації її засобів.

Об'єктом дослідження є превентивна дипломатія ООН як інструмент попередження конфліктних ситуацій.

Предметом дослідження є визначення поняття превентивної дипломатії, її суб'єктів, історії розвитку та особливостей, реалізації в практиці міжнародних відносин.

Виклад основного матеріалу. З'ясування поняття «превентивної дипломатії» передбачає попередній аналіз терміна «дипломатія». Словник міжнародного права дає визначення поняття «дипломатії», як особливої форми офіційної державної діяльності, що здійснюється главою держави, урядом, міністром закордонних справ, послами і посланцями, делегаціями на міжнародних конференціях, представництвами при міжнародних організаціях, відповідальними співробітниками центрального апарата міністерства закордонних справ, посольств, місій та інших дипломатичних представництв [1]. Один із патріархів у сфері дипломатичного права Г.Нікольсон розуміє дипломатію як «ведення міжнародних відносин за допомогою переговорів» [2, с. 45]. Найбільш широке поняття дипломатії дає Блищенко І.П., який сформулював форми дипломатичної діяльності: «безпосередні переговори в різних видах, підготовка та укладення міжнародних договорів і угод, дипломатичне листування, представництво, участь в міжнародних організаціях, висвітлення позиції уряду у пресі, публікація офіційної інформації, офіційне видання міжнародних актів і документів» [3, с. 154].

Словосполучення «превентивна дипломатія» набуло популярності в епоху холодної війни. В кінці 50-х років XX століття Генеральний секретар ООН Даг Хаммаршельд використав це словосполучення не в якості методу запобігання потенційних конфліктів, а як засіб недопущення зародження конфліктів, які заплуталися в павутині глобального протистояння [4, с. 186]. Співпраця держав в рамках Ради Безпеки

дозволила цьому органу прийняти на основі консенсусу ряд важливих резолюцій. Генеральна Асамблея ООН одночасно схвалила важливий документ, присвячений питанням превентивної дипломатії - Декларацію про запобігання та усунення спорів і ситуацій, які можуть загрожувати міжнародному миру та безпеці, і про роль ООН в цій галузі (1988 р.) Згідно з цим документом Рада Безпеки уповноважена отримувати інформацію, в тому числі на конфіденційній основі, від держав, які виступають сторонами конфлікту, про характер спору; регулярно проводити зустрічі або консультації для обговорення міжнародної обстановки; вивчати факти, пов'язані з конфліктом, без скликання нарад; нагадувати державам, причетним до конфлікту, про їхні зобов'язання; направляти посередницькі місії; заохочувати до миру регіональні органи; давати зацікавленим державам рекомендації щодо належного порядку, методів та умов врегулювання конфліктів; запитувати в Міжнародному Суді рекомендаційні висновки. Генеральний секретар ООН, в свою чергу, при зверненні до нього держав має швидко реагувати, спонукаючи вирішенню конфлікту і пропонуючи їм свої посередницькі послуги або інші наявні в його розпорядженні засоби для їх врегулювання. Крім того, він повинен направити свого представника або місію щодо з'ясування обставин в райони конфлікту, а також заохочувати докладання зусиль на регіональному рівні [5].

Окрім Декларації, слід звернути увагу і на доповідь «Порядок денний для миру» Бутроса Бутрос-Галі (1992), третій розділ якої безпосередньо присвячений питанням превентивної дипломатії. У ній зазначено, що дипломатичні заходи найефективніше застосовувати для зниження напруженості до того, як вона не переросла в конфлікт, а в разі, якщо він все-таки вибухнув, для оперативного стримування конфлікту і вирішення протиріч, які його викликали. Він зазначав, що превентивна дипломатія відноситься до «дій, спрямованих на запобігання виникненню суперечок між сторонами, переростання існуючих суперечок у конфлікти та на обмеження розповсюдження останніх у разі їх виникнення» [6]. Це визначення дає можливість зрозуміти цілі превентивної дипломатії, які ООН асоціювала з певним набором дій, таких як сприяння, посередництво, примирення, судовий розгляд та арбітраж.

Серед науковців не існує однозначної думки щодо визначення поняття превентивної дипломатії, що фактично гальмує формування її політики та практики та породжує розбіжності між зацікавленими сторонами. Деякі розглядають превентивну дипломатію як «м'яке» посередництво [7, с. 150], інші посилаються на «м'язову» дипломатію [8, с. 64]. Для

деяких експертів превентивна дипломатія є консенсусним вирішенням суперечок [9, с. 288].

На нашу думку, превентивна дипломатія - це сукупність заходів, вироблених суб'єктами міжнародних відносин, основною метою яких є попередження конфліктних ситуацій між державами, ліквідація причин їх виникнення, а також припинення зародженого спору, досягнення взаємодії між державами та підтримки стабільності міжнародних відносин.

Превентивна дипломатія залишається важливою у всьому спектрі конфліктів. Подолання спору залежить як від об'єктивних, так і від суб'єктивних обставин. Варто зазначити, що найголовнішими з них є міжнародна ситуація в цілому, наявність інтересу у сторін вирішити конфлікт, розуміння важливості усунення чинників, що зумовили виникнення складної ситуації, наявність владних органів, які мають довіру народу, спроможність держави чи міжнародних утворень об'єднати національні, регіональні та міжнародні сили для вирішення конфлікту.

Превентивна дипломатія може здійснюватися безпосередньо Генеральним секретарем або через вищих чиновників, спеціалізованих установ, Радою Безпеки або Генеральною Асамблеєю і регіональними організаціями. У розділі III документа «Порядок денний для миру» Бутроса Бутроса-Галі (1992) закріплені основні напрями превентивної дипломатії:

- заходи щодо встановлення довіри, до яких належать такі дії, як систематичний обмін військовими місіями в разі необхідності, формування регіональних і субрегіональних центрів з запобігання конфліктним ситуаціям, вільний доступ до інформації, пов'язаної з міжнародними відносинами, систематична перевірка регіональних договорів у галузі озброєнь.

- виявлення фактів: збір та аналіз інформації щодо територій, конфліктогенних за своїм характером, з'ясування причин виникнення конфліктних ситуацій, їх передумов.

- раннє попередження конфлікту у зв'язку з загрозою для навколишнього середовища, небезпекою ядерної катастрофи, стихійного лиха, масових міграцій населення, голоду та епідемій.

- превентивне розгортання: заходи по розміщенню збройних контингентів під командуванням ООН в проміжок часу, що передусь початку конфлікту.

- демілітаризовані зони, які створюються згодою країн і повинні використовуватися як засіб для розведення сторін, між якими потенційно можуть початися військові дії [6].

В рамках вирішення питань превентивної дипломатії ООН було створено Департамент з політичних

питань, який мав спостерігати та контролювати політичні процеси по всьому світу для забезпечення завчасного попередження конфліктних ситуацій. Однак такого роду зусилля наштовхнулися на серйозні перешкоди, головною з яких було небажання тієї чи іншої сторони конфлікту приймати допомогу від ООН. У довгостроковій перспективі зазначену проблему можна було би вирішити за допомогою створення в рамках світового співтовариства певної атмосфери, коли прийняття посередницької допомоги ООН стало б нормою для держав, які входять до цієї організації, що було зазначено в доповіді Генерального Секретаря ООН Бутроса Бутроса-Галі з нагоди 50-ї річниці цієї організації [10].

Він також виділив дві практичні проблеми: пошук вищих посадових осіб з дипломатичними навичками, готових виконувати функції спеціальних представників Генерального секретаря, і створення умов для того, щоб місії превентивної дипломатії могли ефективно функціонувати [10].

Важливо, на наш погляд, проаналізувати і питання визначення суб'єктів превентивної дипломатії, яке викликає багато дискусій серед науковців. Згідно з доповіддю Генерального секретаря ООН К. Аннана в сучасних умовах важливу роль у превентивній дипломатії починають відігравати не лише міжнародні організації, уряди, неурядові організації, але й засоби масової інформації та приватні особи [12, с. 87]. Не дивлячись на неоднозначність наукових думок щодо суб'єктів превентивної дипломатії, більшість вчених погоджуються, що ключовими її суб'єктами є національні уряди, міжнародні організації, а також неурядові організації, оскільки вони є найбільш ініціативними, активними учасниками, які здатні вжити заходів щодо попередження збройних політичних конфліктів і ліквідувати причини їх виникнення [13, с. 301]. Дослідники при цьому погоджуються з тим, що, в першу чергу, саме уряд держави має відповідати за вжиття заходів з попередження конфліктів. Це пояснюється декількома причинами: по-перше, він наділений найбільшою владою, має великий обсяг прав та обов'язків по управлінню державою; по-друге, уряд розпоряджається фінансами, які складаються з податків громадян та можуть бути витрачені для попередження і вирішення конфліктних ситуацій [9, с. 160–161]. Проте, незважаючи на всі ці переваги, уряди мають певні обмеження, які також необхідно враховувати при аналізі їх як суб'єктів превентивної дипломатії. В першу чергу вони не наділені абсолютною владою, мають заручатися допомогою інших владних органів і організацій [7], не можуть самостійно створювати міжнародно-правові норми, які б сприяли вирішенню

конфліктів. В зв'язку з цим керівники урядів заручаються підтримкою міжнародних організацій, які завдяки об'єднанню дій представників багатьох країн здатні більш ефективно попереджати виникнення конфліктних ситуацій [9, с. 160–161].

Найголовнішим суб'єктом превентивної дипломатії є ООН та її Генеральний секретар як її безпосередній представник [8, с. 70]. Згідно зі Статутом однією з цілей цієї організації є об'єднання зусиль держав-членів для підтримки міжнародного миру та безпеки [11]. Проте варто зауважити, що країни мають різні точки зору стосовно причин виникнення конфліктних ситуацій. Деякі з них вбачають, що першочерговими чинниками спорів на міжнародній арені є соціально-економічні, тому потрібно сприяти покращенню економічного та соціального стану держав [12, с. 243]. Політичне керівництво інших держав шукає корінну проблему в недотриманні прав і свобод людини, принципа верховенства права. Тому велика увага приділяється демократизації, оскільки лише при демократичному політичному режимі створюються гарантії реалізації прав та свобод людини [13, с. 50].

Регіональні міжнародні організації теж все більше використовують засоби превентивної дипломатії. Так, останнім часом активізувалась діяльність Ради миру і безпеки Африканського Союзу (АС) і численних пов'язаних з нею організацій, таких як Африканські резервні сили (АЧС), Континентальна система раннього попередження (CEWS). Субрегіональних організацій: Співтовариство розвитку Південної Африки (САДК), Економічне співтовариство держав Західної Африки (ЕКОВАС) приймали безпосередню участь у врегулюванні суперечок на континенті. Наприклад, ECOWAS відіграла ключову роль у посередництві в Гвінеї у 2009 та 2010 роках разом з Африканським Союзом та Організацією Об'єднаних Націй [14, с. 178].

Суб'єкти превентивної дипломатії, на наш погляд, мають розробляти нові механізми, які здатні ефективно гарантувати мирний розвиток та стабільну співпрацю держав, своєчасно попереджати виникнення конфліктних ситуацій та ліквідувати причини їх виникнення на ранніх етапах. Наразі це є основним завданням превентивної дипломатії, оскільки міжнародні конфлікти стають все більш поширеними, вони загрожують зародженням світової війни, яка може повністю підірвати міжнародну безпеку та мирну взаємодію держав. Тож використання засобів превентивної дипломатії є ключовим чинником мирного співіснування країн. Превентивні засоби передбачають собою застосування таких інструментів забезпечення мира та безпеки в світі, як на-

кладення санкцій, проведення протестів, організація всебічного контролю над застосуванням легальної зброї. Відповідно до статті 33 Статуту ООН держави-учасниці організації мають визначити шляхи регулювання конфліктних ситуацій, які виникають на міжнародній арені, та можуть призвести до порушення миру і спокою між народами [11]. В статуті ООН закріплені також основні принципи, яких варто дотримуватися при врегулюванні конфлікту: принцип справедливості та верховенства права. Крім того, в документі зазначено, що мирному врегулюванню конфліктів сприяють такі засоби, як переговори, детальний аналіз причин виникнення конфлікту, заручення підтримкою посередників та арбітрів [11]. Наприклад, під час дипломатичних переговорів конфліктну ситуацію між народами можна вирішити односторонніми або взаємними поступками. Якщо ж переговори були малоефективними і внаслідок них сторони не досягли консенсусу, до процесу вирішення суперечності може бути залучена третя сторона-посередник. До найвідоміших спроб мирного вирішення міжнародних конфліктів належить посередництво ООН у справі Афганістану: після довготривалих переговорів у Женеві 1988 р. було підписано умову за участю Афганістану, Пакистану, США, СРСР про виведення військ (130 тис.), що й відбулося на початку 1989 р [15, с. 565].

Варто згадати і Карибську кризу, що відбулася у 1962 році та поставила Радянський Союз і США на межу ядерної війни. Переговори, що тривали упродовж двох тижнів, дозволили ліквідувати її загрозу. Карибська криза стала ілюстрацією ролі ООН і інших міжнародних організацій у вирішенні складних геополітичних проблем. Так, Міжнародний комітет червоного хреста погодився призначити нейтральних інспекторів для перевірки виконання Радянським Союзом зобов'язання не поставляти балістичні ракети на Кубу. Посередницька роль цієї організації допомогла послабити напругу в критичний момент протистояння [16, с. 135].

Однією із рис сучасної превентивної дипломатії є розширення кола суб'єктів, яке породжує проблеми координації їх діяльності. Без розуміння можливостей один одного, суб'єкти можуть дублювати зусилля чи зводити нанівець спроби один одного у запобіганні конфліктних ситуацій. На нашу думку, необхідно розробити певні стандарти правосуб'єктності превентивної дипломатії.

В кожному конкретному випадку треба, на наш погляд, вирішувати, на якому рівні буде ефективно розв'язана конфліктна ситуація: національному, регіональному чи за підтримки міжнародних організацій. В більшості випадків національні установи кра-

ще розуміють причини виникнення конфлікту, добре ознайомлені з ситуацією, яка виникла у їх державі, обізнані у політичному режимі своєї країни, що дає можливість найбільш ефективно діяти.

Варто звернути увагу і на важливість своєчасного фінансування профілактичних заходів. Фонд миробудування Генерального секретаря ООН є головним фінансовим інструментом для надання першої допомоги державам з метою підтримання миру, а також в ситуаціях, коли існує велика ймовірність виникнення конфлікту або якщо він вже відбувся. Фонд здійснює інвестиції спільно з установами ООН, урядами, регіональними організаціями, багатосторонніми банками, національними багатосторонніми цільовими фондами або організаціями громадянського суспільства: з 2006 по 2017 рік було виділено 772 млн доларів США для 41 країни-одержувача, в Фонд зробили внески в цілому 58 держав-членів. Він діє за всіма основними напрямками і використовує комплексний підхід для вирішення нагальних завдань, оперативно і гнучко реагує і виділяє ресурси з урахуванням існуючих ризиків [17].

Висновки. Досліджуючи поняття превентивної дипломатії, можна дійти висновку, що ООН як найголовніший суб'єкт превентивної дипломатії плідно виконує роль, заради якої вона була утворена, – підтримка миру та безпеки у всьому світі. Багато нау-

ковців і державних діячів відзначають важливість превентивної дипломатії для перешкодження конфліктам та насильству як всередині так і між країнами. Превентивна дипломатія – вид миротворчої діяльності, який пов'язується з такими діями, як заохочення до миру і його підтримання і вимагає реалізації заходів, спрямованих на встановлення взаємної довіри. В своїй реалізації вона проходить такі етапи, як з'ясування фактів: збір інформації про потенційний конфлікт в економічній, соціальній та політичній сферах, висловлення стурбованості міжнародного співтовариства, сприяння атмосфері довіри та пошуку компромісу між сторонами конфлікту, скорочення актів насильства, примирення, посередництва та арбітраж, створення демілітаризованих зон, які допомагають зменшенню напруженості. Крім того, превентивна дипломатія використовує такі заходи, як моніторинг прав людини, усунення корінних причин конфліктів, поліпшення управління, досягнення більш високого рівня соціального та економічного добробуту. Тому, на наш погляд, її роль буде постійно зростати. В сучасності виникає багато перешкод таких як: відсутність координації, велике коло суб'єктів, недосконалість системи фінансування, нехтування особливостями конкретних регіонів, які потребують скорішого вирішення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Словарь международного права. С. В. Черниченко, Москва: Прогресс, 1982, 457 с.
2. Никольсон Г. Дипломатия. Москва: ОГИЗ государственное издательство политической литературы, 1941, 156 с.
3. Блищенко И. П. Дипломатическое право: учебное пособие, 2-е изд., испр. и доп. Москва: Высшая школа, 1990. 287 с.
4. Jenca M. The Concept of Preventive Diplomacy and Its Application by the United Nations in Central Asia. *Security and Human Rights*. 2013. № 24(2). P. 183-194. doi: <https://doi.org/10.1163/18750230-02402009>.
5. Декларація про запобігання та усунення спорів і ситуацій, які можуть загрожувати міжнародному миру та безпеці, і про роль ООН в цій галузі: Міжнародний документ від 05.12.1988 р. № 995_573. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_573.
6. Бутрос-Гали Б. Повестка дня для мира. 2-е изд. Нью-Йорк, 1995. С. 78–79. URL: <https://undocs.org/ru/A/47/277>.
7. Galtung J. Twenty-Five Years of Peace Research: Ten Challenges and Some Responses. *Journal of Peace Research*. 1985. Vol. 22. № 2. P. 141–158.
8. Opiyo J. O. The challenges of preventive diplomacy: The United Nations' post Cold War experiences in Africa. *African Journal on Conflict Resolution*. 2012. Vol. 12 No. 1. P. 61–81. URL: <http://www.ajol.info/index.php/ajcr/article/view/78701>.
9. Eliasson J. Preventive Diplomacy. The adventure of peace : Dag Hammar skjold and the future of the United Nations. New-York, 2006. P. 286–297.
10. Бутрос Бутрос-Гали. Дополнение к повестке дня для мира : позиционный документ Генерального Секретаря по случаю пятидесятой годовщины ООН. Документи ГА ООН, 50 сессия, A/50/60.S/1995/1, 25 января 1995. С. 10, пункт 36. URL: <https://undocs.org/pdf?symbol=ru/a/50/60>.
11. Статут Організації Об'єднаних Націй від 26 червня 1945 р. URL: http://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf.

12. Кофи А. Аннан. Предотвращение вооруженных конфликтов. Доклад Генерального секретаря. Нью-Йорк: ООН, 2002. 115 с.
13. Zartman W. Preventive Diplomacy: Setting the Stage. Preventive negotiations: Avoiding Conflict Escalation. New York : Rowman & Littlefield Publishers inc., 2000. 336 p.
14. Мацяк М., Федина С. Механізми встановлення та підтримання миру в діяльності Організації Об'єднаних Націй. *Вісник Львівського університету*. Сер.: Міжнародні відносини. 2008. Вип. 25. С. 47–53.
15. Коміренко І. Д. Женевські угоди про врегулювання в Афганістані 1988. Українська дипломатична енциклопедія: у 2-х т. / редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. Київ: Знання України, 2004. Т. 1. 760 с.
16. Гогоша О. Участь Міжнародного Комітету Червоного Хреста у гуманітарних місіях та операціях ООН. *Вісник Львівського університету*. Сер.: Міжнародні відносини. 2012. Вип. 31. С. 95–103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2012_31_13.
17. Доклад Генерального секретаря ООН «Фонда миростроительства» от 2018 г. Док. ООН (A/72/707–S/2018/43). URL: <https://www.un.org/peacebuilding/ru/policy-issues-and-partnerships/policy/sg-reports>.

REFERENCES

1. Slovar mezhdunarodnogo prava. S. V. Chernichenko (Ed.). (1982). Moskva: Progress [in Russian].
2. Nikolson G. (1941). Diplomiya. Moskva: OGIZ gosudarstvennoye izdatelstvo politicheskoy literatury [in Russian].
3. Blishchenko I. P. (1990). Diplomaticeskoye pravo. Moskva: Vysshaya shkola [in Russian].
4. Jenca, M. The Concept of Preventive Diplomacy and Its Application by the United Nations in Central Asia. *Security and Human Rights*. 2013. № 24(2). P. 183–194. <https://doi.org/10.1163/18750230-02402009> [in English].
5. Deklaratsiia pro zapobihannia ta usunennia sporiv i sytuatsii, yaki mozhut zahrozhuvaty mizhnarodnomu myru ta bezpetsi, i pro rol OON v tsii haluzi: Mizhnarodnyi dokument vid 05.12.1988 r. № 995_573. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_573 [in Ukrainian].
6. Butros-Gali B. (1995). Povestka dnya dlya mira. Nyu-York, 78–79. URL: <https://undocs.org/ru/A/47/277> [in Russian].
7. Galtung J. Twenty-Five Years of Peace Research: Ten Challenges and Some Responses. *Journal of Peace Research*. 1985. Vol. 22. № 2. P. 141–158 [in English].
8. Opiyo, J. O. (2012). The challenges of preventive diplomacy: The United Nations' post Cold War experiences in Africa. *African Journal on Conflict Resolution*, Vol. 12, No. 1, 61–81. URL: <http://www.ajol.info/index.php/ajcr/article/view/78701> [in English].
9. Eliasson J. (2006). Preventive Diplomacy. The adventure of peace: Dag Hammar skjold and the future of the United Nations. Ney-York, 286–297 [in English].
10. Butros Butros-Gali. (1995). Dopolneniye k povestke dnya dlya mira : pozitsionnyy dokument Generalnogo Sekretarya po sluchayu pyatidesyatoy godovshchiny OON. Dokumenti GA OON. 50 sessiya. A/50/60.S/1995/1. 25 yanvarya 1995. S. 10. punkt 36. URL: <https://undocs.org/pdf?symbol=ru/a/50/60> [in Russian].
11. Statut Orhanizatsii Obiednanykh Natsii vid 26 chervnia 1945 r. URL: http://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf [in Ukrainian].
12. Kofi A. Annan (2002). Predotvrashcheniye vooruzhennykh konfliktov. Doklad Generalnogosekretarya. Nyu-York: OON [in Russian].
13. Zartman W. (2000). Preventive Diplomacy: Setting the Stage. Preventive negotiations: Avoiding Conflict Escalation. New York : Rowman & Littlefield Publishers inc [in English].
14. Matsiakh M., Fedyna S. (2008). Mekhanizmy vstanovlennia ta pidtrymannia myru v diialnosti Orhanizatsii Obiednanykh Natsii. *Visnyk Lvivskoho universytetu – Visnyk Lvivskoho universytetu, Ser.: Mizhnarodni vidnosyny, Issue 25*, 47–53 [in Ukrainian].
15. Komirenko I. D. (2004). Zhenevski uhody pro vrehuliuvannia v Afhanistani 1988. Ukrainska dyplomatychna entsyklopediia: (Vols. 1–2); L. V. Huberskyi et al. (Ed.). Kyiv: Znannia Ukrainy, Vol. 1 [in Ukrainian].
16. Hohosha O. (2012). Uchast Mizhnarodnogo Komitetu Chervonoho Khresta u humanitarnykh misiakh ta operatsiiakh OON. *Visnyk Lvivskoho universytetu – Visnyk Lvivskoho universytetu, Ser.: Mizhnarodni vidnosyny, issue 31*, 95–103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2012_31_13 [in Ukrainian].
17. Doklad Generalnogo sekretarya OON «Fonda mirostroitelstva» ot 2018 g. Dok. OON (A/72/707–S/2018/43). URL: <https://www.un.org/peacebuilding/ru/policy-issues-and-partnerships/policy/sg-reports> [in Russian].

ПЕРЕВАЛОВАЯ ЛЮДМИЛА

кандидат философских наук, доцент, профессор кафедры права
Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт»

ОКЛАДНАЯ МАРИНА

кандидат исторических наук, доцент кафедры права Европейского Союза
Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

САМУСЕВА КАТЕРИНА

студентка 4 курса международно-правового факультета
Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

ПРЕВЕНТИВНАЯ ДИПЛОМАТИЯ ООН КАК ИНСТРУМЕНТ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ КОНФЛИКТНЫХ СИТУАЦИЙ

Статья посвящена превентивной дипломатии ООН. Авторы осуществили попытку дать определение понятию превентивной дипломатии как средства предупреждения конфликтов на международном и национальном уровнях, охарактеризовать формы деятельности международных организаций по урегулированию споров. Особое внимание уделяется истории развития превентивной дипломатии ООН, ее основным направлениям, мерам, предпринимаемым для предупреждения конфликтных ситуаций; определяется круг субъектов превентивной дипломатии, проблемы, негативно влияющие на реализацию основных средств предупреждения конфликтов.

Ключевые слова: превентивная дипломатия ООН, субъекты превентивной дипломатии, направления превентивной дипломатии, миротворчество.

PEREVALOVA LYUDMYLA

PhD in Philosophical Sciences, Associate Professor, Professor at the Law department
of National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

OKLADNA MARINA

PhD in Historical Sciences, Associate Professor at the European Union Law Department
of the Yaroslav Mudryi National Law University

SAMUSEVA KATERYNA

4-year student of the Faculty of International Law
of the Yaroslav Mudryi National Law University

UN PREVENTIVE DIPLOMACY AS A TOOL FOR PREVENTING CONFLICT SITUATIONS

Problem setting. The specifics of the development of countries in the modern world are the strengthening of integration processes, the destruction of interstate and interregional barriers, coordination and joint efforts in solving global problems, creating a system of collective security, which caused significant changes in the concept of international security, interaction between countries, their cooperation. Such transformations have also affected the peacekeeping activities of the United

Nations, which require it to step up its initiative, find new mechanisms and forms of conflict prevention that would correspond to current trends in the development of states and the specifics of conflict.

Analysis of recent researches and publications. Mechanisms of preventive diplomacy are considered by many scientists, both domestic and foreign. Among domestic scientists, special attention is paid to this problem by I. Blyshchenko, M. Matsyakh, O. Gogosha, V. Makarov, I. Komirenko, D. Gorovtsov, A. Melkin, and S. Melnik. Regarding foreign scientists, we should pay attention to the works of such researchers as: G. Nicholson, M. Jensa, W. Latifi, J. Opio, W. Zartman, F. Mancini, A. Williams. It is worth paying attention to the publications of the UN Secretaries General: K. Annan, B. Boutros-Ghali. They detail the key functions of the United Nations, which is a key player in preventive diplomacy.

Target of research. The purpose of the article is to define the concept of preventive diplomacy, the range of its subjects, the role in ensuring international and national security. Much attention is paid to the analysis of the activities of preventive diplomacy, which should actively cooperate with each other to effectively prevent conflicts. The authors try to summarize the experience of preventive diplomacy in the field of international and national security, and the obstacles that arise in the modern world in the implementation of its means.

Article's main body. The phrase "preventive diplomacy" came into use by the United Nations during the Cold War. In the late 1950s, UN Secretary-General Dag Hammarskjöld used the phrase not as a method of preventing potential conflicts, but as a means of preventing conflicts. Boutros Boutros-Ghali's 1992 Agenda for Peace states that diplomatic measures are best used to reduce tensions before they escalate into conflict and, if they do erupt, to contain the conflict quickly and resolving the controversies that caused it. Preventive diplomacy refers to actions aimed at preventing disputes between the parties, escalating existing disputes into conflicts and limiting the spread of the latter in the event of their occurrence. This definition provides an understanding of the objectives of preventive diplomacy, which the UN has associated with a range of actions, such as facilitation, mediation, conciliation, litigation and arbitration. The main areas of preventive diplomacy are: confidence-building measures, fact-finding, early warning, preventive deployment, and the creation of demilitarized zones. Subjective diplomacy actors such as the UN, the UN Secretary-General as its direct representative, regional bodies, national initiatives, humanitarian organizations and development agencies are widely considered.

Conclusions and prospects for the development. The article summarizes the definition of the main problems of modern preventive diplomacy, which negatively affect the implementation of basic means of conflict prevention, confirms the effectiveness of preventive diplomacy in comparison with other instruments for maintaining peace and security in the world.

Key words: UN preventive diplomacy, subjects of preventive diplomacy, directions of preventive diplomacy, peacekeeping, peacekeeping.

Перевалова Л. І., Окладна М. Г., Самусева К. В. Превентивна дипломатія ООН як інструмент попередження конфліктних ситуацій. *Право та інноваційне суспільство*. 2021. № 2 (17). URL: http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/Perevalova_Okladna_Samuseva17.pdf.